

Klinisk farmaci 2020

Ansvarig enhet: Farmacitjänstenheten

Sammanfattning

Årets arbete med klinisk farmaci har påverkats av covid-19-pandemin. Arbetet på slutenvårdsavdelningar har varit pausat under delar av året, läkemedelsgenomgångar på särskilda boenden och i hemsjukvård har utförts i mindre skala och arbetet i det mobila resursteamet i Karlstad har till stor del utförts på distans.

I primärvården har 906 läkemedelsrelaterade problem (LRP) identifierats hos 314 patienter. För patienter i mobila resursteamet gjordes 172 fördjupade läkemedelsgenomgångar där man hittade 393 läkemedelsavvikelser och identifierade 426 LRP. En stor del av avvikelserna och LRP åtgärdades vilket tyder på att farmaceuter spelar en viktig roll i läkemedelsbehandlingen.

Bakgrund

Arbetet med klinisk farmaci startade 2010 genom satsningen *Effektiv och Säker Läkemedelsanvändning i Värmland*. Regionen arbetar tillsammans med länets kommuner och privata vårdgivare för att förbättra läkemedelsanvändningen i länet och då med särskilt fokus på äldre patienter.

Primärvård

SÄBO/hemsjukvård

Under 2020 genomfördes fördjupade läkemedelsgenomgångar i primärvården för patienter på särskilt boende (SÄBO) eller inom hemsjukvården. Vid läkemedelsgenomgångarna medverkade farmaceut från läkemedelsenheten, ansvarig sjuksköterska, ansvarig läkare och ibland även omvårdnadspersonal. På grund av covid-19-pandemin deltog farmaceut under året i huvudsak digitalt via Teams.

Innan genomgången skickas symtomskattningsskalan [Phase-20/Phase-proxy](#) till farmaceuten. Utifrån symtomskattning, journal samt provsvar görs en bedömning av patientens läkemedelsbehandling. På läkemedelsgenomgången diskuteras farmaceutens och övriga deltagares förslag på förändringar i läkemedelsbehandlingen och beslut om åtgärder fattas av ansvarig läkare.

Efter läkemedelsgenomgången klassificerar farmaceuten de läkemedelsrelaterade problemen (LRP) och åtgärdsförslagen enligt tabell 1. Efter 3–6 månader följer farmaceuten upp de åtgärdsförslag som tagits upp på genomgången för att se hur många åtgärder som kvarstår samt om ytterligare åtgärder vidtagits.

Datum 210503

Tabell 1 Klassificering av läkemedelsrelaterade problem och åtgärdsförslag

Läkemedelsrelaterade problem (LRP)	Åtgärdsförslag
Inga LRP funna	Ingen åtgärd (trots funna LRP)
Oklar indikation	Dosökning
Obehandlad/underbehandlad indikation	Dosminskning
Bristande följsamhet	Byte av läkemedel
Låg dos	Insättning läkemedel
Biverkning/risk för biverkning	Utsättning av läkemedel
Hög dos	Information/undervisning
Interaktion (C- och D)	Utvärdera behov
Olämpligt läkemedel	Ändra doseringsintervall
Ingen/dålig effekt av läkemedlet	Övrigt
Övrigt	

Nedan finns en sammanställning över hur vårdcentralerna använde farmaceutstöd vid läkemedelsgenomgångar under året. Vid varje bokad möte tas 8–12 patienter upp. Med anledning av covid-19-pandemin fick 16 omgångar med bokade läkemedelsgenomgångar ställas in, framför allt under perioden mars–juni.

	Bokat för 2020
	Återkommande bokningar
	Sporadiska bokningar
	Äldre eller inga tidigare bokningar

Vårdcentral		
Arvika Unicare		
Eda	Herrhagen	
Filipstad	Molkom	
Grums Capio	Forshaga	
Hagfors-Ekshärad	Gripen	
Likenäs	Kristinehamn-Nybble	
Rud	Kronoparken	
Skoghall-Lövnäs	Kasernhöjden Praktikertjänst	
Skåre	Arvika Verkstaden	
Storfors	Munkfors	
Svea Praktikertjänst	Sunne	
Säffle-Nysäter	Töcksforspraktiken Unicare	
Torsby	Vintergatan Capio	
Västerstrand	Vålberg Capio	
Årjäng	Åttkanten Praktikertjänst	

Resultat

Under 2020 genomfördes fördjupade läkemedelsgenomgångar med farmaceut för 314 patienter. 28 patienter exkluderades vid uppföljningen efter 3–6 månader då dessa avled mellan läkemedelsgenomgången och uppföljningen.

Tabell 2 Grunddata

Antal patienter totalt	314 st
Medelålder	84 år
Andel kvinnor	64 %
Andel patienter i SÄBO	65 %

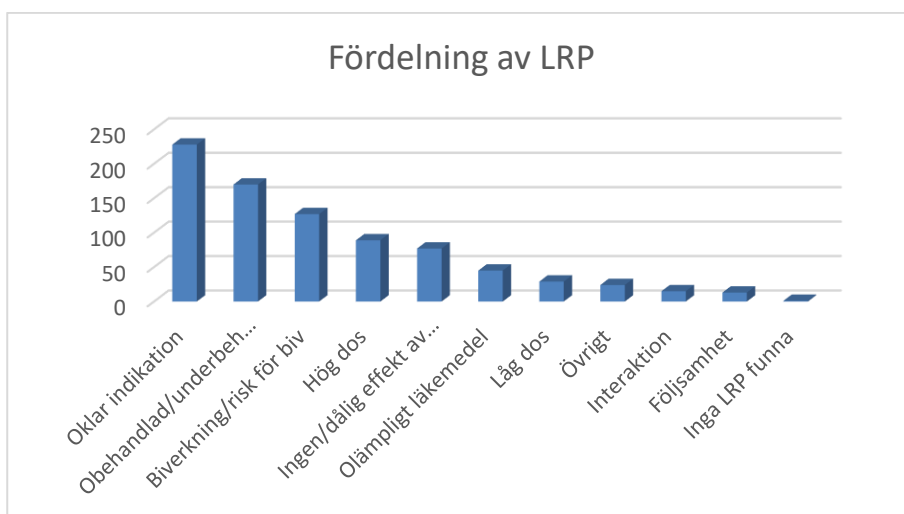
Tabell 3 Läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Antal läkemedel som inte används som sätts ut	163 st
Antal funna LRP	906 st
Andel patienter med minst ett LRP	94 %
Andel åtgärdade LRP direkt	73 %
Andel åtgärdade LRP vid uppföljning efter 3–6 mån (n=286*)	71 %

* Vid uppföljning exkluderades avlidna patienter.

Varje LRP klassificerades enligt tabell 1 där vanligaste LRP (figur 1) var *oklar indikation* (25 %). Samma sak gjordes med åtgärdsförslagen där det vanligaste åtgärdsförslaget (figur 2) var *utsättning* (23 %).

Figur 1. Fördelning typ av läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Datum 210503

Figur 2. Fördelning av åtgärdsförslag för läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Mobilt resursteam

Under hösten 2018 påbörjades ett samarbete med mobila resursteamet i Karlstad. Vid inskrivning i mobilt resursteam får patienten en fast vårdkontakt och möjlighet till hembesök av läkare och/eller distriktssköterska. Teamet har stort fokus på tillgänglighet och kontinuitet. Vid frågor från patient/anhörig nås teamet på ett direktnummer.

Farmaceut har under delar av året funnits på plats i mobila resursteamets lokaler tre dagar per vecka och gjort fördjupade läkemedelsgenomgångar inför inskrivning. På grund av covid-19-pandemin har arbetet under övrig tid genomförts på distans.

I de fall patienten har eget läkemedelsansvar ringer farmaceuten till patienten. Om patienten inte kan redogöra för sin läkemedelsbehandling, kontaktas anhörig eller patientansvarig sjuksköterska. Bedömning diskuteras med ansvarig läkare och dokumenteras i journalen. Efter 3–6 månader följer farmaceuten upp de åtgärdsförslag som tagits upp på genomgången för att se hur många åtgärder som kvarstår samt om ytterligare åtgärder vidtagits.

Utöver läkemedelsgenomgångar inför inskrivning i mobilt resursteam besvarar farmaceuten läkemedelsrelaterade frågor från personalen i teamet.

Resultat

Under 2020 genomfördes fördjupade läkemedelsgenomgångar för 172 patienter som skrevs in i mobilt resursteam i Karlstad.

Tabell 5. Grunddata

Antal patienter totalt	172 st
Medelålder	84 år
Andel kvinnor	59 %

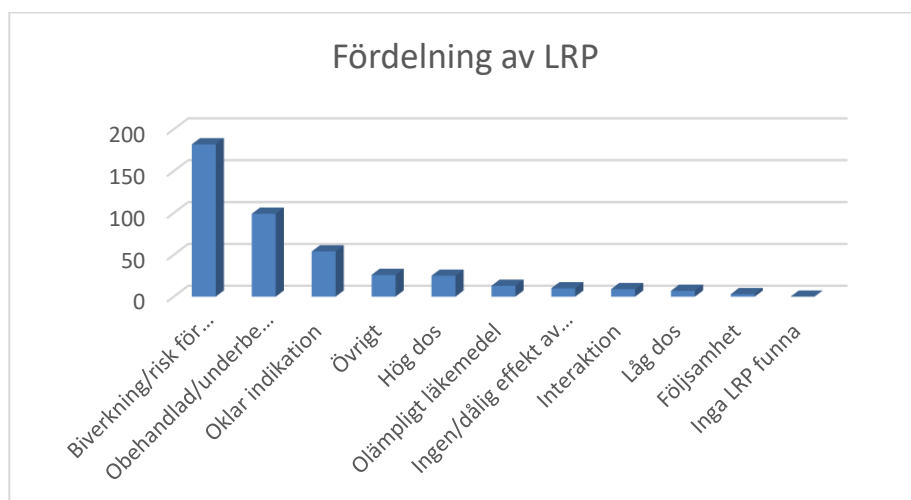
Datum 210503

Tabell 6. Läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Antal läkemedel som inte används som sätts ut	91 st
Antal läkemedelsavvikelser	393 st
Andel åtgärdade avvikelser	89 %
Antal funna LRP	426 st
Andel patienter med minst ett LRP	92 %
Andel åtgärdade LRP direkt	79 %
Andel åtgärdade LRP vid uppföljning efter 3–6 mån (n=146*)	89 %

* Vid uppföljning exkluderades avlidna patienter.

Varje LRP klassificerades enligt tabell 1 där vanligaste LRP (figur 3) var *biverkning/risk för biverkning* (43 %). Samma sak gjordes med åtgärdsförslagen där det vanligaste åtgärdsförslaget (figur 4) var *utvärdera behov* (58 %).

Figur 3. Fördelning typ av läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Figur 4. Fördelning av åtgärdsförslag för läkemedelsrelaterade problem (LRP)

Datum 210503

Slutenvård

Under 2020 har farmaceuter under delar av året deltagit i CGA-rond (se beskrivning nedan) på geriatrisk vårdavdelning 8 (nuvarande vårdavdelning 23) på Centralsjukhuset i Karlstad. Under januari-februari bemannades även närvårdsavdelning 85 i Kristinehamn med farmaceut två dagar per vecka. Arbetet i Kristinehamn fick avslutas i förtid och farmaceuternas deltagande i CGA-ronder har delvis varit pausat med anledning av covid-19-pandemin.

För patienter med eget läkemedelsansvar genomförs intervjuer för att få fram information kring hantering, följsamhet och patientens kunskap om läkemedelsbehandlingen. I de fall där patienten inte kan redogöra för sitt läkemedelsintag tas kontakt med anhörig eller annan vårdgivare, till exempel distriktssjuksköterska i kommunen.

Comprehensive Geriatric Assessment (CGA)

Under 2018 startades arbetssättet med Comprehensive Geriatric Assessment (CGA) upp på geriatrisk vårdavdelning 8. Det är ett evidensbaserat arbetssätt som innebär en tvärprofessionell bedömning av läkare, farmaceut, arbetsterapeut, fysioterapeut, kurator, sjuksköterska och undersköterska. Under 2020 har CGA-rond hållits en till två gånger per vecka. Målet är att ställa en skörhetsdiagnos för den aktuella patienten som sedan ska styra behandlingsnivån, provtagning och omvårdnad. Detta för att minska antalet återinläggningar, göra det lättare för den kommunala vården att ta över patienten samt att patienten ska komma hem med bibehållen funktion och bevara denna så länge som möjligt.

Farmaceuten gör en läkemedelsgenomgång, där samtal genomförs med patienten och/eller den person som har läkemedelsansvar (närstående eller sjuksköterska). Fokus läggs på att om möjligt sanera läkemedelslistan utefter patientens skörhetsgrad och förväntad överlevnad. Därtill lämnas åtgärdsförslag kring läkemedel utifrån besvärande symtom (till exempel fallrisk och smärta).

Under 2020 har ingen statistik förts över läkemedelsgenomgångar inom slutenvården.

Diskussion

Covid-19-pandemin påverkade arbetet med klinisk farmaci i stor utsträckning under 2020. Kliniska farmaceuter fick delvis andra arbetsuppgifter inom läkemedelsenheten och delar av det kliniska arbetet pausades under perioder. Det kliniska arbetet som genomfördes fick till stor del utföras digitalt och på distans.

SÄBO/hemsjukvård

En stor del av vårens planerade läkemedelsgenomgångar i SÄBO/hemsjukvård fick ställas in och ledde till att cirka 150 patienter färre fick en läkemedelsgenomgång med farmaceutstöd under 2020 jämfört med under 2019. Under året har 80 procent av de genomförda mötena för läkemedelsgenomgångar hållits digitalt via Teams. Även innan pandemin hölls digitala möten, framför allt med enheter med etablerad kontakt på stort avstånd från Karlstad, men för enheter i och närmare Karlstad var de flesta möten fysiska och transporter skedde övervägande med regionens leasingbilar. Fysiska möten med restid har tidigare krävt att ett större antal patienter tas upp per möte, medan digitala möten gör det motiverat att ha kortare möten där endast ett fåtal patienter tas upp. Över lag har upplevelsen av digitala möten under året varit positiv och arbetssättet har varit tidsbesparande. Farmaceuterna har

Datum 210503

dock upplevt att det har varit svårare att få till en bra diskussion där hela teamet (baspersonal, sjuksköterska, läkare och farmaceut) ges möjlighet att ta plats. Formatet har inte heller i samma utsträckning gett utrymme till vidare erfarenhetsutbyte och ytterligare relationsskapande.

Sedan 2014 har farmaceuter på läkemedelsenheten tagit fram statistik för genomförda läkemedelsgenomgångar i primärvården. När årets statistik jämförs med tidigare års ses att lite har förändrats över tid. Andelen patienter inom primärvården med minst ett LRP ligger stadigt kring 95 procent. Majoriteten av de avvikelser eller LRP som tas upp vid genomgångarna åtgärdas, vilket tyder på att farmaceut, sjuksköterska och läkare är överens om vilka åtgärder som ska vidtas. I primärvården är andelen LRP som åtgärdats direkt i samma nivå som föregående år. Målet är inte att nå 100 procent då alla förslag som framförs inte bör åtgärdas samtidigt. Det kan handla om två eller fler behandlingar som ska utvärderas eller avslutas på lämpligt vis, till exempel genom nedtrappning. Sådana förändringar bör inte ske samtidigt, då det kan försvåra utvärderingen. Vid uppföljning 3–6 månader efter en läkemedelsgenomgång ses ibland att överenskomna åtgärder inte har genomförts eller stannat av. I vissa fall kan detta bero på byte av läkare sedan läkemedelsgenomgången eller att längre frånvaro (till exempel sommarssemester eller juledighet) för läkaren har inträffat vid tidpunkten då man hade planerat för en ändring. Ett sätt att minska risken för att överenskomna åtgärder uteblir kan vara att man vid läkemedelsgenomgången bestämmer att farmaceuten kan återkoppla till läkare vid uppföljningen. Ett messenger-meddelande i journalsystemet kan då skickas till berörd läkare för att på så vis påminna eller upplysa om vad som beslutades.

Mobilt resursteam

Trots pandemin var antalet patienter som fick en läkemedelsgenomgång av farmaceut i samband med inskrivning i mobilt resursteam på samma nivå som under 2019.

Många läkemedel innebär en högre risk för biverkningar för äldre och sköra patienter, varför identifierade LRP i mobilt resursteam till stor del klassificeras som *risk för biverkning*. Då läkemedelsgenomgången görs inför inskrivningsbesöket utan tillgång till symtomskattning eller aktuella värden för blodtryck och puls rekommenderar farmaceuten i en majoritet av fallen att *utvärdera behov* av behandlingen, till exempel genom blodtryckskontroll eller bedömning av psykisk hälsa. Statistik från mobilt resursteam visar även i år att en hög andel LRP och avvikelser åtgärdas och åtgärderna kvarstår i stor utsträckning vid uppföljning. Statistiken visar även att ytterligare förslag från farmaceuten har åtgärdats vid uppföljning. Andelen åtgärdade avvikelser och LRP ligger dock på en något lägre nivå i år än föregående år. En förklaring till det skulle kunna vara att en stor del av farmaceuternas arbete har utförts på distans och möjligheterna till teamarbete har varit begränsade. I vanliga fall sitter farmaceuten på plats med läkare och sjuksköterskor i teamet och har nära till kontakt.

Slutsats

Den höga andelen avvikelser och LRP som återfinns vid genomgångarna visar att det fortsatt finns ett behov av att göra läkemedelsgenomgångar med stöd av farmaceut. Siffrorna har under åren legat på ungefär samma nivå, vilket kan tyda på att arbetet med läkemedelsgenomgångar främst ger effekt för just den utvalda patienten och liten systemisk effekt.

Sammantaget visar resultaten på att farmaceuter i vårdteamet kan bidra till en förbättrad läkemedelsanvändning hos patienterna. För att uppnå en mer jämlik vård för värmlänningarna, där fler vårdenheter har tillgång till kliniska farmaceuter behöver fler kliniska farmaceuter anställas.

Datum 210503

Det skulle dessutom kunna ge utvecklingsmöjligheter till att arbeta mer med läkemedelsfrågor i ett större perspektiv, exempelvis med utskrivningshjälp för patienter som skrivs ut från sjukhusens vårdavdelningar, teambaserat arbete med flera olika yrkeskompetenser och utbildningar.